

dena en ny inriktning, nämligen en inriktning, som på ett avgörande sätt är orienterad emot grund-

föresättningen för Kyrka och kult: emot den Helige Ande.

Adolf Allwohn.

Svensk kyrkomusik i Tyskland.

»Tonkonsten», säger Bussoni, »leder ända till de portar, som skilja människan och evigheten — eller som upplåtas för att släppa in de i tiden levande. På andra sidan dessa portar ljuder musik — ingen tonkonst».

Dessa ord klarlägga musikens centrala ställning i människans livsföring och kunna sättas som motto över den i sommar pågående musikutställningen i Frankfurt a. M. Och om de gälla all tonkonst, så gälla de naturligen i särskild grad den som trätt i religionens tjänst. I denna söker människan Gud genom att i toner omsätta sin själs längtan efter honom, utan vilken intet är. Luther har uttryckt detta så:

Wer sich die Musik erkliest
hat ein himmlisch Werk gewonnen;
denn ihr erstes Ursprung ist
von dem Himmel selbst genommen,
weil die lieben Engelein
selber Musikanten sein.

Dessa ord stå som motto för de dagar, den 6—13 juli, vilka under utställningen ifråga voro anslagna till framförande av evangelisk kyrkomusik från reformationen till våra dagar och vilka avsågo framförandet av äldre och modernare tysk och svensk kör- och orgelmusik, andliga sånger, Bachs h-moll mässa och Thomas' Passionsmusik (efter Marcus).

Representant för Sverige var under dessa dagar Engelbrekts kyrkokör från Stockholm under ledning av kantorn i Engelbrektskyrkan, musikdirektör David Ahlén.

Det svenska deltagandet.

Det svenska deltagandet omfattade: Konsert i Bachsaal inom utställningsområdet torsdagen den 7 juli kl. 8 e. m.; Radiomorgenfeier i Frankfurts radioutställningsstation, söndagen den 10 juli kl. 8 f. m. och svensk högmässa i St. Katharinenkirche i Frankfurt söndagen den 10 juli kl. 5 e. m.

Konserten i Bachsaal.

För konserten i Bachsaal, »Schwedabend», vid vilken utom Engelbrektskören även medverkade altsångerskan

Tilly Westphal (Frankfurt a. M.) och organisten Becker (Frankfurt a. M.), var följande program uppgjort:

Orgel: Frescobaldi: Passacaglia, B-dur. Andliga sånger av August Söderman (Kyrie, Agnus Dei, Jesu Christe, Domine, Benedictus, Virgo gloriosa, Osanna).

Ur den svenska mässan: Joh. Lindgren: Kyrie och Laudamus.

Ur den svenska hymnlitteraturen: John Morén: Se vi gå upp till Jerusalem, och Var mig nådig; Oscar Blom: Herren är min herde, och Nu blir det sommar vän och blid; Ivar Widéen: Vi för korset ödmjukt falla; Harald Fryklöf: Du bar ditt kors och Lovsång.

Andliga sånger för mezzosopran: David Wikander: Vi på jorden leva här, och Saliga de döda; Otto Olsson: Tantum ergo, hymn (fru Tilly Westphal; orgel: organist Becker, soloviolin: konsertmästare Post).

Te Deum för 4- till 8-stämmiga körer, stråkorkester, harpa och orgel av Otto Olsson.

Grundläggande för dess uppställande var, att programmet skulle dels giva ett tvärsnitt genom den svenska hymnlitteraturen, sådan den nu kommer till användning i svenska kyrkor, dels giva prov på svensk mässmusik, dels upptaga något verk av svensk kyrkomusik i större stil. August Södermans andliga sånger medtogos på grund av sin musikaliska skönhet och tacksamhet ur körteknisk synpunkt.

På av initiativtagarna särskilt uttalad önskan upptogs å programmet även några solosånger av svenska kompositörer från senare tid.

Framförandet blev en seger för svensk kyrkomusik. Då vid konserten i Bachsaal en svensk kyrkokör för första gången framträdde inför tysk publik och kritik med inhemskt program, torde det ej vara utan betydelse att här anföra några citat ur de kritiker över Schwedenabend, som offentliggjorts i Frankfurtertidningar.

Angående kompositionerna säger sålunda Frankfurter Zeitung: »Stilen och klangbyggnaden hos dessa verk är väsentligen senromantikens, speciellt den strängare nordtyska riktning, som ligger det skandinaviska kynnet så nära. I stort sett

framträder väl den liturgiskt och stämningssmässigt bundna formgivningen av klanginnehållet mer än rent konstnärlig gestaltning av stora mått; alltid ljuder dock en stark inre upplevelse ur denna musik», och Frankfurter Post: »De hos oss i Tyskland mer eller mindre okända kompositörerna Lindegren, Morén, Blom, Olsson m. fl. äro samtliga inga dominerande, ledande andar; men representera de det svenska genomsnittet, äro de värda all högaktning. Denna andliga musik är en tilltalande blandning av sakrala och folkviseaktiga beståndsdelar, osentimental, förnäm i sin harmoniska gestaltning, rytmiskt livaktig. Den originellaste av kompositörerna stod i början av programmet: Aug. Söderman med sju andliga sånger, som alltigenom höra till det vackraste i sitt slag, som jag någonsin påträffat. Sånger sådana som Kyrie, Agnus Dei eller Virgo gloriosa kan blott en stor konstnär skriva. I all sin förnämlighet och behärskning förråda dessa svenskar en djup tro, vilken såsom i Te Deum av Otto Olsson kan förlora sig i hymniskt jubel likaväl som i världsfrånvänt skådande».

Angående körens sätt att lösa sin uppgift säger Frankfurter Post: »Att höra den 27 medlemmar räknande kören är en upplevelse. Den underbara egaliseringen hos de lätt mörkfärgade rösterna, i sådan fulländning blott sällan förekommande även hos de mest framstående körer, åstadkommer en rund, fyllig och mjuk samklang av fångslande skönhet. Direktör Ahlén dirigerar med stort lugn och säkerhet och mästrar sin kör, så att det är en glädje åt det. I yttre hänseende verkar hos dessa gäster den rättframma, otvungna, från varje pose främmande naturligheten tilldragande. Prestationerna mottogos av de trots den starka värmen modigt uthållande, talrika åhörarna med stormande bifall», och Frankfurter Nachrichten: »Aftonens prestationer erhöilo en särprägel tack vare den under sin ledare, musikdirektör David Ahlén, med sällsynt disciplin skolade, beträffande olika stämmor väl avvägda och med hög intelligens sjungande svenska kören. Den lilla skaran om blott 27 röster förfogar över ett utvalt material, som verkar bestickande genom de klara sopranerna och mansrösternas sonora vekhet. Än mer tvingar den mer än vanligt rika och delikat utarbetade dynamiken i föredraget till beundran. De talrika åhörarnas hänfödda bifall var lika mycket uttryck för ett konstnärligt värdesättande som för hedrandet av ett vänskapligt sinnat och besläktat folk».

Från det ögonblick, kören trädde in på podiet i Bachsaal, hälsad av en hjärtlig välkomstapplåd, och tills programets sista ackord förtonat, bundos allt starkare band mellan den och publiken. Stämningen utlöstes, som kritiken ovan visat, i hänfört bifall. Såsom första extranummer sjöngs »Deutschland, Deutschland über alles», såsom andra Stenhammars Sverige. Kunde väl vackrare uttryckas de stora tankar, på vilka musikfesten i Frankfurt a. M. uppbyggts?

Radiomorgenfeier.

Den radioutsändning, som anordnades i samband med Engelbrektskörens besök i Frankfurt a. M., utfördes under medverkan av Pfarrer Müller med »Dresdener Posaunenmission» och Pfarrer Wallau. Engelbrektskören sjöng: Kyrie av Joh. Lindegren, Dir, dir, Jehova, will ich singen och Kommt Seelen, dieser Tag, båda av J. S. Bach, samt Deo dicamus gratias av Homilius. Pfarrer Müller med »Dresdener Posaunenmission» blåste koralen i sättning av J. S. Bach.

Pfarrer Wallau höll ett anförande över ämnet »Musica sacra», i vilket han framhöll musikens betydelse i människans liv, vilken betydelse först då blir, vad den bör vara, när musiken får träda in under det högre syftet att vara ett uttryck för strävan efter gudstankens förverkligande inom människan, vilket är det mänskliga livets mål.

Svensk högmässa.

Den svenska högmässan blev en andaktsfylld högtidsstund i det till sista plats fyllda templet. Vid densamma kommo till utförande:

Ur musiken till svenska mässan: Introitusantifoni för Trefaldighetssöndagen av John Morén; Kyrie n:r 10 av Joh. Lindegren; Gloria n:r 18; Laudamus n:r 29 (Ess dur) av Joh. Lindegren; Salutation n:r 39; Benedicamus n:r 70 och Trefaldigt amen n:r 76: b.

Psalmer (i svenska psalmboken): 16: 1; 216; 194: 1; 221; 272: 2, 3.

Körsånger: Efter sammanringningen: Dig, dig, Jehova, vill jag sjunga av J. S. Bach, efter tron: Jesu, min Herre av J. S. Bach och före postludiet: Deo dicamus gratias av Homilius. Postludium: Toccata och fuga i d-moll av J. S. Bach.

Predikan hölls av professor Anders Nygren från Lund, som med ledning av texten i Markusevangeliets 14 kap. 3—9 vv. talade om den kristna omedelbarheten i motsats till det beräknande förnuftet, som alltid först frågar, om det man gör är värt offret. Om kärleken driver

oss, kunna vi fylla våra plikter såsom kristna, då äro vi Guds barn.

Såsom liturgen tjänstgjorde pastorerna Knut Ericson från Göteborg och Gustav Kyhlberg från Stockholm, såsom organist

musikdirektör Waldemar Ahlén från Högalidskyrkan i Stockholm.

Psalmer, bibelläsning, predikan och bönen efter predikan utfördes på tyska språket, allt övrigt på svenska språket.

(Forts.)

Martin Fornander.

Recensioner.

Psalmbokseditioner: »Storstilpsalmboken», Svenska Bibelsällskapets edition, Sthm 1926; pris: svart klotb. kr. 7 å 7: 50. »Altarpсалmboken», Uppsala 1922; pris: klotb. kr. 8:— . »Melodipsalmboken» med måssan, Uppsala 1922; pris: klotb. kr. 5: 25, skinnimitation: kr. 6 å 7: 50. »Mittelpsalmboken» med evangeliebok, Göteborg 1926, klotband kr. 7:— . Korpuspsalmboken med evangeliebok, Göteborg 1926; pris: klotb. kr. 3: 50 å 3: 75. Psalmboken utan evangeliebok, Göteborg 1926; pris: styvt läderklotb. kr. 2:— . »Nonpareil-psalmboken», med evangeliebok, Göteborg 1926; pris: läderklotband kr. 2: 25 å 2: 50. Samtliga från Svenska Kyrkans Diakonistyrelses bokförlag, Stockholm.

Vare sig det gäller kyrkogången eller den enskilda andakten, måste för en svensk kyrkokristen psalmboken, med eller utan noter, med eller utan evangeliebok, intaga en hedersplats i hans utrustning. En kyrkogång utan psalmbok tvingar honom i större eller mindre utsträckning till en passivitet, som förminskar den evangeliska gudstjänstens värde i mycket hög grad. För den enskilda uppbyggelsen liksom för husandakten har psalmboken, tillika med den till evangelieboken fogade bönboken, en betydelse, som överträffas endast av bibelns.

Vid sådant förhållande måste det själfvallet för vår Kyrka vara en angelägenhet av vikt, att prisbilliga upplagor av psalmboken finnes, så att den kan bli var mans egendom, men också att även de enklaste äro värdiga innehållets betydelse och till formen och till det yttre sådana, att man förnöjes vid att ta den i sin hand eller vid att låta ögat följa sidans rader; så kan psalmboken, också för den om formen granntyckte, bli en kär vän och förtrogen följeslagare.

Gör man en titt på bokhandelsdisken över vad som bjudes våra dagars kyrkokristna i psalmboksväg, kan man nog i stort sett säga, att även högt ställda krav tillfredsställas. Den högt uppdrivna tekniken på boktryckarkonstens område har här tagits i anspråk. Jämför man särskilt de billigare upplagorna, sådana de nu framträda och sådana de voro för

ännu 15 år sedan, blir skillnaden uppenbar. Trycket är tydligare, klarare och vackrare, uppställningen mera värdad. Liknande omdöme faller man med glädje om banden. Detta är icke oväsentligt, ty en oinbunden psalmbok är fullständigt otänkbar. Även de billigaste banden äro både vackra och värdiga, av de ovannämnda kanske med ett undantag: Psalmboken utan evangeliebok. Dess styva läderklotband med pressningar, som erinra om 1800-talens fabriksgjorda altarskåp i gotisk stil, verkar snarast som en gengångare från gångna tider. Det måste ha varit inför något exemplar av detta släkte, som Skovgaard-Petersen, om jag ej misstager mig, en gång för länge sedan präglade glosan: likkistutstyrel. Men detta är ett undantag. Om en alldeles utsökt smak vittna bindningarna i olika slags skinnband och i de mest utsökta färger. Dessa band äro en sann ögonfägnad.

Ett par av de ovan nämnda upplagorna påkalla en särskild uppmärksamhet. Storstilpsalmboken, i liten kvart och tryckt med en mycket stor och tydlig stil, är Bibelsällskapets och Diakonistyrelsens förlags gemensamma gåva till de gamla, samtidigt som psalmboken är, liksom den efterföljande, särdeles tjänlig för varje organist, som besväras av den småstilade texten i koralboken.

Altarpсалmboken i stor oktav, tryckt med Cicero, är den enda upplaga, som anmälaren känner, vilken har psalmerna uppställda i trycket så, att versstrofernas byggnad tydliggöras. Denna uppställning, som tillåter breda marginaler, ger psalmboken ett synnerligen förnämt utseende, passande för altarets böcker. Det kan emellertid icke förnekas, att detta spatiösa trycksätt för med sig en bestämd olägenhet: de på altaret oundgängliga böckerna bli så otympligt stora. Förser man altaret med den för densamma avsedda upplagan av evangelieboken, handboken, psalmboken och Missalet, så får man en ansenlig trave av litteratur på detsamma, som, huru värdiga än varje bok är, dock knappast blir en prydnad för altaret i dess helhet.

Den verkliga kyrkpsalmboken skulle